

Interlingua: Gramatyka w pigułce

---

*“Lingua natural e musical
de parolas international
e un grammatica minimal.
Comprensibile facilmente
per personas intelligente.
Le medio de communication
adequate pro le solution
del confusion de Babylon.”*

Gramatyka nie zawiera żadnych sztucznych i arbitralnych rozwiązań. Jest ekstraktem, najmniejszym wspólnym mianownikiem gramatyk języków kontrolnych, z których wywodzi się Interlingua, uproszczonym zarazem przez odrzucenie niepotrzebnego balastu, jakim jest np. rozbudowana odmiana wyrazów. Jest więc językiem nie sztucznie utworzonym, lecz wyekstrahowanym.

Interlingua posługuje się alfabetem łacińskim i nie stosuje żadnych znaków diakrytycznych, co bardzo ułatwia pisanie tekstów (dla porównania, wielkim problemem Esperanta były zawsze znaki diakrytyczne). Akcent pada w ogromnej większości przypadków na **samogłoskę przed ostatnią spółgłoską** – facer, parlar, elegante, discurso, computator, Polonia, persona, ideal, libro, elephante.

Druga reguła akcentowania respektuje klasyczne korzenie językowe - istnieje kilka końcówek wyrazów, które powodują, że akcent przesuwa się na **samogłoskę poprzedzającą przedostatnią spółgłoskę**.

- *-le, -ne, -re: facile = łatwy, nomine = imię, tempore = czas*
- *-ic, -ico, -ica: technic, technico = technik, technica = technika*
- *-ide, -ido: timide = nieśmiały, acido = kwas*
- *-ula, -ulo: regula = reguła, angulo = kąt*
- *-ime: ultime = ostatni.*

Zauważmy, że nie jest to żadna abstrakcja i wymysł twórców Interlinguy, lecz zakorzenione od tysięcy lat zjawisko językowe. W

języku polskim także poprawne jest wymawianie “technika”, a nie “technika”, “republika”, a nie “republika”, “muzyka”, a nie “muzyka” czy “gramatyka”, a nie “gramatyka”, jak uważają osoby rozciągające polską regułę przedostatniej sylaby na wszelkie możliwe wyrazy.

Alfabet

(w nawiasach kwadratowych nazwa i w czerwonym kolorze wymowa pojedynczych liter)

a [a – a]	j [jota – ż]	s [es – s]
b [be – b]	k [ka – k]	t [te – t]
c [ce – c lub k]	l [el – l]	u [u – u]
d [de – d]	m [em – m]	v [ve – w]
e [e – e]	n [en – n]	w [duple ve – ł]
f [ef – f]	o [o – o]	x [iks – ks]
g [ge – g]	p [pe – p]	y [i grec, ypsilon – i]
h [hasha – h]	q [ku – k]	z [zeta, zed – z]
i [i – i]	r [er – r]	

Rodzajnik

Rodzajnikiem określonym jest **le**:

- **le casa** (*dom*)
- **le casas** (*domy*)
- **le libro** (*książka*)
- **le libros** (*książki*)

Przymyki **a** i **de** w połączeniu z rodzajnikiem określonym ulegają ściągnięciu.

a + le = al

de + le = del

Rodzajnikiem nieokreślonym jest **un**:

- **un casa**
- **un libro**

Rzeczownik

Rzeczownik nie ma odmiany przez rodzaje. Jedynie niektóre nazwy osób lub zwierząt mogą mieć końcówkę w naturalny sposób zależną od płci, **-o** lub **-a**.

- *amico* (przyjaciel) – *amica* (przyjaciółka)
- *cavallo* (koń) – *cavalla* (kobyła)

Liczba mnoga jest tworzona za pomocą **s**. Po końcowej spółgłosce podajemy **-es**. Wyraz kończący się na **-c** ma liczbę mnogą tworzoną za pomocą **-ches**.

- *un libro, duo libros; un catto, duo catts*
- *le construction, le constructiones; le vision, le visiones*
- *le zinc, zinches*

Końcówka liczby mnogiej **-s** nie wpływa na przesunięcie akcentu. Pozostaje on na swoim miejscu.

- *conversation – conversationes*

Przymiotnik

Przymiotnik jest nieodmienny, bez względu na rodzaj czy liczbę rzeczownika.

- *bon matre – dobra matka*
- *bon filio – dobry syn*
- *bon casas – dobre domy*
- *bon libros – dobre książki*

Przymiotnik może się pojawiać przed lub po określanym rzeczowniku. Dominuje stawianie przymiotnika po rzeczowniku (jak w języku francuskim), ale krótkie i często używane przymiotniki są stawiane na ogół przed rzeczownikiem.

- *incredibile notitias*
- *notitias incredibile*
- *un bon homine*
- *un homine excellente*

Przymiotnik może czasem przyjąć końcówkę **-s** liczby mnogiej, jeśli sam rzeczownik jest nieobecny.

- *Io apprezza camisas azur; mi sposa prefera le verdes. Cenię błękitne koszule; moja żona woli zielone.*

Stopniowanie przymiotników odbywa się w sposób regularny za pomocą **plus** i **le plus** (w przeciwną stronę za pomocą **minus** i **le minus**).

- *facile (łatwy) – plus facile (łatwiejszy) – le plus facile (najłatwiejszy)*
- *grande (duży, wielki) – plus grande – le plus grande*
- *bon (dobry) – plus bon – le plus bon*
- *elegante – minus elegante – le minus elegante*

Istnieją oczywiście nieregularne metody stopniowania niektórych przymiotników, często stosowane w tekstach.

- *bon (dobry) – melior (lepszy) – optime (najlepszy)*
- *mal (zły) – pejor (gorszy) – pessime (najgorszy)*
- *grande – major – maxime*

Przysłówek

Przysłówki regularne są tworzone od przymiotników przez dodanie **-mente** albo, po końcowym **-c**, przez dodanie **-amente**.

- *grande, grandemente*
- *felice, felicemente*
- *physic, physicamente*

Oczywiście istnieje wiele przysłóweków pierwotnych, które nie są wywodzone z przymiotników.

- *troppo fatigate – zbyt zmęczony*
- *sempre de mal humor – zawsze w złym humorze*

Przysłówki są stopniowane analogicznie do przymiotników, w sposób regularny lub nieregularny.

- *facilmente – plus facilement – le plus facilement*
- *ben (dobrze) – melio – le melio*

Zaimki

Osobowe	Dopelniaczowe	Po przyimku	Dzierżawcze
io (ja)	me (mnie)	me (np. con me, sin te, pro nos)	mi(e) (mój)
tu (ty)	te (ciebie)	te	tu(e) (twój)
ille (on)	le (jego)	ille	su(e) (jego)
illa (ona)	la (ją)	illa	su(e) (jej)
illo (ono)	lo (je)	illo	su(e) (jego)
il (bezosobowy)	–	–	–
on (nieokreślony)	uno	uno	su(e)
nos (my)	nos (nas)	nos	nostre (nasz)
vos (wy)	vos (was)	vos	vostre (wasz)
illes (oni)	les (ich)	illes	lor(e) (ich)
illas (one)	las (je)	illas	lor(e) (ich)
illos (one)	los (je)	illos	lor(e) (ich)

Illo(s) dotyczy rzeczy lub zwierząt, których płeć nie jest znana.

- *Mi casa – **Illo** es belle. Mój dom – Jest piękny.*

Il jest używane w konstrukcjach bezosobowych:

- ***Il** pluve. Pada.*
- ***Il** ha un problema. Jest problem. = Un problema existe.*

On jest używane dla nieokreślonych osób:

- ***On** parla francese in Belgica. W Belgii mówi się po francusku. = Francese es parlate in Belgica.*

Istnieją dwie formy zaimka dzierżawczego. Forma krótsza jest używana przed rzeczownikiem bez rodzajnika.

- ***mi** casa, **mi** grande casa. Mój dom, mój duży dom.*

W innych sytuacjach używa się dłuższej formy:

- *le **mie** casa. Mój dom.*
- *Deo **mie**! Boże mój!*
- *Tu casa es major que le **mie**. Twój dom jest większy niż mój.*

Zaimek zwrotny się ma postać **se** (lavar se, brossar se), odmienianą przez osoby.

- *Io me lava. Ja się myję.*
- *Tu te lava. Ty się myjesz.*
- *Illa se lava. Ona się myje.*
- *Nos nos lava. My się myjemy.*
- *Vos vos lava. Wy się myjecie.*
- *Illes se lava. Oni się myją.*

Czasownik

Czasowniki kończą się na **-ar** (ogromna większość), **-er** (pewna ilość czasowników, w tym szereg często używanych) lub **-ir** (bardzo niewiele). Nie są one odmieniane przez czasy i osoby – po odjęciu końcowej litery **-r** uzyskujemy czas teraźniejszy dla wszystkich osób w obu liczbach. Podobnie jest w innych czasach.

Stanowi to wielkie ułatwienie w porównaniu z językami naturalnymi, w których koniugacja jest niekiedy koszmarne skomplikowana (np. łacina, francuski lub niemiecki, o językach słowiańskich nie wspominając). Znając wyrazy i podane w tabeli zasady, znamy natychmiast całą koniugację.

Bezokolicznik	cantar (śpiewać)	creder (sądzić, wierzyć)	partir (wychodzić)
Czas teraźniejszy (Presente) & Tryb rozkazujący (Imperativo)	canta (śpiewa, śpiewaj)	crede (wierzy, wierz)	parti (wychodzi, wychodź)
Czas przeszły (Passato)	cantava (śpiewał)	credeva (wierzył)	partiva (wyszedł)
Czas przyszły (Futuro)	cantara (będzie śpiewać)	credera (będzie wierzył)	partira (wyjdzie)
Tryb warunkowy (Conditional)	cantareā (śpiewałby)	credereā (wierzyłby)	partireā (wyszedłby)
Imiesłów czasu teraźniejszego (Participio presente)	cantante (śpiewając)	credente (wierząc)	partiente (wychodząc (nie partinte))
Imiesłów czasu przeszłego (Participio passate)	cantate (śpiewawszy)	credite (wierzywszy (nie credete!))	partite (wyszedłszy)

Pewne nieliczne czasowniki mające końcówkę **-er** tworzą imiesłów czasu teraźniejszego za pomocą **-iente**.

- *reciper - recipiente*

Bezokolicznik może być użyty jako rzeczownik, imiesłów jako przymiotnik:

- *le volar del aves - latanie ptaków = le volo del aves*
- *un influenza **predominante** – przemożny wpływ*
- *le anno **passate** – ubiegły rok*

Czasowniki **esser** (być), **haber** (mieć) e **vader** (iść) mają w czasie teraźniejszym powszechnie używane formy alternatywne:

- ***es** zamiast *esse**
- ***ha** zamiast *habe**
- ***va** zamiast *vade**

Czasownik **esser** ma jeszcze inne formy alternatywne, nieco mniej popularne:

- ***es** = *esse* (był)*
- ***son** = *esse* (są)*
- ***era** = *esseva* (był)*
- ***sera** = *essera* (będzie)*
- ***sereā** = *essereā* (byłby)*

Sia jest trybem rozkazującym i łączącym **esser**:

- ***Sia felice!** Bądź szczęśliwy.*
- ***Io non crede que ille **sia** folle.** Nie wierzę, żeby ona miała być szalona.*

Czasy przeszłe dokonane (*tempores perfectae*) tworzymy z czasownikiem **haber** i imiesłowem przeszłym:

- *io **ha** parlate - mówiłem*
- *ille **haveva** vidite - widział (był)*

Wzorem języków romańskich możemy także tworzyć czas przyszły natychmiastowy, używając do tego formę skróconą czasownika **vader** (chodzić, iść) i bezokolicznik.

- *Io va leger* - będę czytał (zaraz, za chwilę, wkrótce)
- *Illas va ir al cinema* - pójdą do kina

Tryb bierny tworzy się za pomocą czasownika **esser** i imiesłowu przeszłego:

- *Le joco es vidite per milles de personas. Gra jest oglądana przez tysiące ludzi.*
- *Isto essera facite per me. To będzie zrobione przeze mnie.*

Te dwa czasowniki mogą być mieszane w bardziej złożonych konstrukcjach:

- *Quando ille arrivara, su vestes ja habera essite lavate. Gdy on przybędzie, jego ubrania będą już uprane.*

Jak wymawiać?

Wymowa w języku Interlingua jest bardzo podobna do włoskiej czy hiszpańskiej.

Szczególnie ważne zasady:

- **ca, co, cu** jak **ka, ko, ku**.

catto (kato), carriera (kariera), musica (muzika), escorta (eskorta), cocina (kocina), cubo (kubo), cultivar (kultiwar)

- **ce, ci, cy** jak **ce, ci, ci**.

glycerina (glicerina), macedone (macedone), cocina (kocina), cyclon (ciklon), cilindro (cilindro)

- **ch** zwykle jak **k**; ewentualnie jak **cz** lub **sz**.

machina (makina), charta (karta), characteristic (karakteristik); charme (szarm), checo (czeko)

- **g** gardłowe jak **g**, nawet przed **e, i, y** (portugese);

ewentualnie jak **ż** przed **e, i, y**, zwłaszcza w przyrostku **-age** i wyrazach pochodnych od niego.

gaudio (gaudio), mangiar (manżar), viage (wiaże), viagiar (wiażar)

- **h** z wydechem; opcjonalnie jako nieme.
haber (haber), habile (habile)
- **ph** jak **f**.
photo (foto), physica (fizika)
- **qu** jak **ku**; jak **k** w wyrazach **que, qui**.
quando (kłando), que (ke), qui (ki)
- **rh** jak **r**.
rheuma (reuma), rhombo (rombo)
- **s**, między samogłoskami jak **z**
supponer (suponer), casa (kaza), osar (ozar)
- **th** jak **t**.
theatro (teatro), theologia (teologia)
- **ti** jak **ti**, ewentualnie jak **cj** (*national, scientia, spatio*).
- **w** jak **ł** lub **w**, zgodnie z oryginalnym brzemieniem wyrazu w języku pochodzenia (*water-closet*).
- **y** jak **i**.

Język międzynarodowy interlingua

Przemożny wpływ języka angielskiego, szczególnie w dobie komputerów i Internetu, spowodował, że promowane kiedyś mocno języki sztuczne, jak esperanto, utraciły w pewnej mierze rolę potencjalnej lingua franca. Pozostają one obecnie narzędziem komunikacyjnym w gronie pasjonatów – sympatycznym, skutecznym, ale niestety, bez większego wpływu na główne nurty międzynarodowej komunikacji językowej.

Interlingua (w języku polskim wymawiamy interlingwa), która w 2001 roku obchodziła 50-lecie powstania – ten sam rok Unia Europejska ogłosiła zresztą Europejskim Rokiem Języków – jest owocem 27-letnich prac studialnych międzynarodowego gremium lingwistów kierowanych w swych ostatnich, kluczowych latach przez dr. Aleksandra Gode-von Aesch. Przez dwa dziesięciolecia święciła zresztą triumfy jako język streszczeń w publikacjach i na konferencjach w środowisku naukowym, zwłaszcza medycznym.

Dzisiaj funkcjonuje całkiem sprawnie w stosunkowo wąskim gronie miłośników (jest zresztą urodzonym fonetycznie językiem romańskim, bardzo zbliżonym do hiszpańskiego czy włoskiego), natomiast jej nieprzemijającym wkładem jest rola kulturotwórcza, a przede wszystkim pokazanie światowego dziedzictwa językowego. Wszyscy jesteśmy dziećmi łaciny i greki, szczególnie teraz, w okresie bezprzykładnej ekspansji nauki i techniki, których język w ogromnej mierze wywodzi się ze starożytnych korzeni.

Celem zaprezentowanych tutaj materiałów nie jest uczenie mówienia czy pisanie w tym języku – jest nim **rozumienie**. Już bierne opanowanie podstawowego podręcznika znakomicie rozszerza wiedzę o źródłach języka ojczystego, o ogromnych **zasobach międzynarodowego słownictwa tkwiącego w polszczyźnie**, a tak powszechnie obecnego w językach europejskich, zwłaszcza zachodnich. Szczególną korzyść odniosą zwłaszcza osoby stykające się na co dzień z **terminologią naukową i techniczną**. To wielka przygoda intelektualna dla miłośników języków, a waloru edukacyjnego Interlinguy nie ma żaden inny język na świecie.

Można to uznać za najważniejszy walor Interlinguy – w takiej też roli rekomendujemy ją wszystkim, którym zabrakło kiedyś

zapoznania się z europejskim fundamentem językowym, klasyczną łaciną i greką. A gdy dodamy jeszcze i to, że znajomość języka pozwoli nam z grubsza rozumieć proste teksty gazetowe w językach romańskich, wartość użytkowa tego **Eurojęzyka** niepomiaralnie wzrośnie – niewielki wkład pracy zaowocuje tutaj nieocenionymi korzyściami. Po rozszerzeniu Unii Europejskiej, która wielość języków uznaje za trwałą wartość kulturową, ten skarb lingwistyczny jest narzędziem szczególnie cennym, gdyż daje **dostęp do tysięcy wyrazów** występujących jednocześnie w takiej samej lub bardzo zbliżonej postaci w językach angielskim, francuskim, hiszpańskim, włoskim i portugalskim.

Vocabulario international: Post un profunde studio del elementos commun in le linguas principal europeas on ha evolvite certe principios pro le selection e le forma del parolas in interlingua. Le principios fundamental es: 1) Un parola es adoptate in interlingua si illo es commun a al minus tres del linguas anglese, francese, espaniol/portugese, italiano e – in certe casos – germano o russo. 2) Le forma standardisate de un parola debe esser maximalmente conforme al linguas mentionate, i.e. apparer como le “denominator commun” del elementos in le linguas national. Pro personas qui es familiar con le vocabulario pan-occidental interlingua es immediateamente comprensibile a prime vista. Per un message in interlingua on pote assi attinger un considerable publico multinational cultivate. Pro alteros interlingua offere un utile introduction al tresor universal de vocabulos scientific, technic e cultural e al linguas romanic. Interlingua pote esser un profitable factor supplementari in studios lingual e linguistic. Le internationalitate del vocabulario e le simplicitate del grammatica possibilisa al lector o studente tosto occupar le position de un active usator del lingua.

Union Mundial pro Interlingua
Interlingua – communication sin frontieras
www.interlingua.com

© 2021 Paweł Wimmer e Union Mundial pro Interlingua